

УДК 336.71

Яловий Г.К.*докт.екон.наук, проф..**Національний технічний університет України „КПІ”*

ПРАВОВІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ БРУДНИХ ГРОШЕЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Анотація.

В статті досліджено сутність та особливості механізму фінансового моніторингу на фінансовому ринку України. Розроблено пропозиції щодо підвищення ефективності системи фінансового моніторингу.

In the article probed essence and features of mechanism of the financial monitoring is on the financial market of Ukraine. Suggestions are developed in relation to the increase of efficiency of the system of the financial monitoring.

Ключові слова: відмивання, „брудні” гроші, фінансовий моніторинг, фінансова операція, дворівнева система, FATF-GAFI, предикатний первинний злочин, трьохфазна модель відмивання грошей.

Вступ. Однією з найактуальніших світових фінансових проблем останнього часу є зростання кількості випадків участі фінансових установ у процесі відмивання «брудних грошей». Це завдає відчутних моральних збитків фінансовим установам, підриває довіру до банківських установ, шкодить в цілому економіці держави. Весь світ дійшов згоди, що боротьба з «відмиванням» грошей на фінансовому ринку – справа виняткової ваги. Щоб запобігти легалізації «брудних» коштів, вдаються до різних методів і засобів. Основним принципом розроблення та реалізації правил внутрішнього фінансового моніторингу фінансових установ є забезпечення участі працівників кредитних установ у виявленні фінансових операцій, які можуть бути пов’язані з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму.

Даній проблемі особливу увагу приділяють: Ф.О.Ярошенко, С.М.Лаптев, М.Д.Алексєнко, А.І.Ольшаний, В.Р.Жвалюк та інші. Але на сьогодні існують багато теоретичних, методологічних та практичних питань щодо запобігання легалізації коштів, набутих злочинним шляхом. Тому дана стаття присвячена саме цим проблемам.

Постановка задачі. Цілями дослідження є спектр проблем пов’язаних з методологією та реалізацією кредитними установами завдань фінансового моніторингу для забезпечення функціонування внутрішньобанківської

системи запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Програми здійснення фінансового моніторингу мають базуватися та містити визначені законодавством України і світовою практикою рекомендації ФАТФ, щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Методологія. В дослідженні використовуються наступні методи: історичний; метод аналізу і синтезу; структурний, системний і комплексний підходи; метод порівняльного аналізу.

Результати дослідження. Легалізація («відмивання») доходів, отриманих злочинним шляхом – це дії, спрямовані на приховування чи маскуванню незаконного походження коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, а так само набуття, володіння або використання коштів іншого майна, за умови усвідомлення особою, що вони були доходами.

Уперше термін «відмивання» був застосований відносно відомого американського гангстера Аль Капоне, який відкрив у США розгалужену мережу пралень. Декларуючи величезні доходи від цього бізнесу, він у такий спосіб легалізував прибутки від кримінальної діяльності.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» це сукупність заходів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу з аналізу інформації щодо фінансових операцій, що надається суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу, якщо сума, на яку вона проводиться, дорівнює чи перевищує 80000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, еквівалентну 80000 гривень, та має одну або більше наступних ознак:

- переказ грошових коштів на анонімний (номерний) рахунок за кордон і надходження грошових коштів з анонімного (номерного) рахунку з-за кордону, а також переказ коштів на рахунок, відкритий у фінансовій установі в країні, що віднесена Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон;
- купівля (продаж) чеків, дорожніх чеків або інших подібних платіжних засобів за готівку;
- зарахування або переказ грошових коштів, надання або отримання кредиту (позики), проведення фінансових операцій з цінними паперами у випадку, коли хоча б одна із сторін є фізичною або юридичною особою, що має відповідну реєстрацію, місце проживання чи місце знаходження в країні (на території), яка не бере участь в міжнародному співробітництві у сфері

запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, або однією із сторін є особа, яка має рахунок в банку, зареєстрованому у вищезазначеній країні (на вищезазначеній території). Перелік таких країн (територій) визначається відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України на основі переліків, затверджених міжнародними організаціями, діяльність яких спрямована на протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, і підлягає опублікуванню;

- переказ коштів у готівковій формі за кордон з вимогою видати одержувачу кошти готівкою;

- зарахування на рахунок коштів у готівковій формі з їх подальшим переказом того самого або наступного операційного дня іншій особі;

- зарахування грошових коштів на рахунок чи списання грошових коштів з рахунку юридичної особи, період діяльності якої не перевищує трьох місяців з дня її реєстрації, або зарахування грошових коштів на рахунок чи списання грошових коштів з рахунку юридичної особи у випадку, якщо операції на зазначеному рахунку не проводилися з моменту його відкриття;

- переказ особою, за відсутності зовнішньоекономічного контракту, коштів за кордон;

- відкриття рахунку з внесенням на нього коштів на користь третьої особи;

- обмін банкнот, особливо іноземної валюти, на банкноти іншого номіналу;

- проведення фінансових операцій з цінними паперами на пред'явника, не розміщеними в депозитаріях;

- придбання особою цінних паперів за готівку;

- виплата фізичній особі страхового відшкодування або отримання страхової премії;

- виплата особі виграшу в лотерею, казино або в іншому гральному закладі.

- розміщення дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та інших цінностей в ломбард.

Діяльність суб'єктів первинного фінансового моніторингу по виявленню операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, та інших фінансових операцій, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів являє собою внутрішній фінансовий моніторинг. До переліку операцій, які підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу, згідно з чинним законодавством України відносяться операції, які мають одну або декілька з наступних ознак:

- 1) заплутаний або незвичний характер фінансової операції, яка не має очевидного економічного сенсу або очевидної законної мети, зокрема:

а) прийняття суб'єктом первинного фінансового моніторингу коштів від особи, яка пропонує або погоджується на отримання процентів по депозиту, нижчих за процентну ставку, що встановлена у банку на поточний момент, або сплату комісій (плати за здійснення окремих операцій з його коштами) у розмірах, більших ніж визначені суб'єктом первинного моніторингу за тотожними вкладами або операціями на поточний момент;

б) наполягання особи пронести операцію за правилами, відмінними від встановлених законодавством та внутрішніми документами суб'єкта первинного моніторингу щодо таких операцій за змістом або за строками її проведення;

в) внесення особою у раніше узгоджену схему проведення операції (операцій) безпосередньо перед початком її реалізації значних змін, що особливо стосуються напряму руху грошових коштів або іншого майна, в тому числі неодноразова зміна банківських реквізитів бенефіціара після надання першого доручення на переведення коштів або індосацію платіжних документів, падання доручення на перерахування коштів бенефіціару через два та більше рахунки інших осіб;

2) невідповідність фінансової операції діяльності юридичної особи, що встановлена статутними документами цієї особи, зокрема:

а) не пов'язане з діяльністю особи істотне збільшення залишку на рахунку, який згодом перераховується іншому суб'єкту первинною фінансового моніторингу або використовується для цілей купівлі іноземної валюти (з переказом на користь нерезидента), цінних паперів на пред'явника;

б) відсутність зв'язку між характером і родом діяльності особи з послугами, за якими особа звертається до суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

в) регулярне представлення чеків, емітованих банком-нерезидентом та індосованих нерезидентом, на інкасо, якщо така діяльність не відповідає діяльності особи, відомій суб'єкту первинного фінансового моніторингу;

3) виявлення неодноразового здійснення фінансових операцій, характер яких дає підстави вважати, що метою їх здійснення є уникнення процедур обов'язкового фінансового моніторингу, передбачених цим Законом, зокрема:

В Україні застосована дворівнева система фінансового моніторингу.

Відповідно до законодавства України суб'єктами фінансового моніторингу є:

- банки, страхові та інші фінансові установи;
- платіжні організації, члени платіжних систем, еквайрингові та клірингові установи;
- товарні, фондові та інші біржі;
- професійні учасники ринку цінних паперів;

- інститути спільного інвестування;
- гральні заклади, ломбарди, юридичні особи, які проводять будь-які лотереї;
- підприємства, організації, які здійснюють управління інвестиційними фондами чи недержавними пенсійними фондами;
- підприємства і об'єднання зв'язку, інші некредитні організації, які здійснюють переказ грошових коштів;
- інші юридичні особи, які відповідно до законодавства здійснюють фінансові операції.
- центральні органи виконавчої влади та Національний банк України, які відповідно до закону виконують функції регулювання та нагляду за діяльністю юридичних осіб, що забезпечують здійснення фінансових операцій;
- спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань фінансового моніторингу центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом (Державний департамент фінансового моніторингу).

На міжнародному рівні діяльність з протидії відмиванню злочинних коштів забезпечує FATF-GAFI (Financial Action Task Force on Money Laundering) - Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей - міжурядова організація, яка встановлює стандарти, розробляє та заохочує політику по боротьбі з відмиванням брудних коштів та фінансуванням тероризму. До її складу входить 33 країни: Аргентина, Австралія, Австрія, Бельгія, Бразилія, Канада, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Гонконг (Китай), Ісландія, Ірландія, Італія, Японія, Люксембург, Мексика, Королівство Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Португалія, Російська федерація, Сінгапур, Південна Африка, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Туреччина, Велика Британія, Сполучені Штати Америки.

До ФАТФ приєднались, крім іншого, більше 20 спостерігачів: п'ять регіональних організацій по типу ФАТФ та більше 15 інших міжнародних органів.

ФАТФ була утворена на самміті країн великої сімки у Парижі у 1989 році. Тоді до організації входило 16 країн. Діяльність ФАТФ полягає у створенні та оновленні рекомендації з проведення політики боротьби з відмиванням брудних коштів та фінансуванням тероризму, спостерігання за дотриманням країнами-членами цих рекомендацій, опрацювання досвіду країн-членів та утворення типології відмивання брудних коштів.

Штаб-квартира ФАТФ розташована у будівлі ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку) у Парижі ФАТФ підтримує зв'язки з ООН, Радою Європи, Всесвітнім банком, Європейським банком реконструкції та розвитку, Міжнародним валютним фондом, Інтерполом, Радою з митного співробітництва та іншими міжнародними організаціями.

Злочин, внаслідок якого одержуються доходи, які згодом проходять процес відмивання, має назву предикатний первинний злочин. Уперше поняття предикатного злочину було надано у "Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом" від 08.11.1990 р. Конвенція, зокрема, висуває вимоги щодо обов'язкового визначення у законодавстві переліку предикатних злочинів та визначення саме відмивання доходів як злочину.

Предикатними злочинами за законодавством України є суспільно небезпечні протиправні діяння, що передують легалізації (відмиванню) доходів. Це діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк три і більше років.

Відповідно до рекомендації ФАТФ до предикатних злочинів мають бути віднесені:

- Участь в організованих злочинних групах та рекет;
- Тероризм, у тому числі фінансування тероризму;
- Торгівля людьми та незаконний ввіз мігрантів;
- Сексуальна експлуатація, включаючи сексуальну експлуатацію дітей;
- Незаконний обіг наркотиків та психотропних речовин;
- Незаконний обіг зброї;
- Незаконний обіг крадених та інших товарів;
- Корупція та хабарництво;
- Шахрайство;
- Підробка грошових знаків;
- Підробка та контрафакція продукції;
- Екологічні злочини;
- Вбивства та нанесення тяжких тілесних пошкоджень;
- Викрадення людей, незаконне позбавлення волі та захоплення заручників;
- Контрабанда;
- Здирництво;
- Пограбування або крадіжка;
- Підлог;
- Піратство;
- Інсайдерські угоди та маніпулювання ринком.

ФАТФ виділяє кілька підходів для визначення злочину, який є джерелом брудних коштів:

- 1) тотальний: основні(предикатні) злочини визначаються посиланням на усі злочини, передбачені кримінальним законодавством країни;
- 2) пороговий: основні злочини визначаються у прив'язці до певної категорії серйозних злочинів, або до злочинів, які призводять до тюремного покарання, або до злочинів, поєднаних у групу основних;

3) комбінований: мікс з першого та другого підходів.

Україною застосований комбінований підхід: до предикатних віднесено злочини, за які кримінальним законодавством передбачено позбавлення волі на строк три та більше років, крім податкових злочинів.

Діяльність з легалізації брудних коштів фахівці звичайно описують за допомогою так званої трьохфазної моделі відмивання грошей

Трьохфазна модель відмивання кримінальних фондів передбачає наявність у єдиному процесі наступних стадій: розміщення (placement), розгалуження (layering) та інтеграція (integration). Зазначені стадії можуть здійснюватись одночасно або частково накладатись одна на другу. Це залежить від механізму легалізації, що використовується та від вимог, що висуваються злочинною організацією.

Розміщення (placement) - це фізичне розміщення наявних коштів у мобільні фінансові інструменти, територіальне віддалення від місць їх походження. Розміщення є першим кроком легалізації грошей та найслабшою ланкою в процесі відмивання грошей. Незаконно одержані гроші відносно легко можуть бути виявлені саме на цьому етапі.

Методи, за допомогою яких злочинці використовують традиційні фінансові організації, включають:

- смерфінг - перетворення готівки у фінансові інструменти;
- обмін дрібних купюр на купюри більшого номіналу;
- обмінні угоди - організований обмін грошей на купюри іншого номіналу або на іншу валюту;
- структуровані операції з готівкою;
- встановлення контролю над фінансовими установами;
- незаконне використання виключень із закону;
- використання кореспондентських відносин між банками;
- утворення фальшивого паперового сліду;
- злиття законних та незаконних фондів;
- переведення кримінальних фондів за кордон;
- використання "колективних" рахунків;
- використання транзитних рахунків;
- механізм гарантії позики.

Розгалуження (layering) - відрив незаконних доходів від їх джерел шляхом утворення фіктивного ланцюга фінансових операцій, спрямованих на маскуванню сліду цих доходів, який може бути перевірений. Якщо розміщення великих сум коштів пройшло успішно і не було виявлено, викрити подальші дії по відмиванню грошей стає набагато складніше. Різні фінансові операції нашаровуються одна на одну з метою ускладнити роботу правоохоронних органів з розшуку кримінальних фондів, що підлягають конфіскації.

Розглянемо деякі найбільш відомі методи, що використовуються для

операції розгалуження.

Перетворення готівки у грошові інструменти. Після того, як незаконні доходи успішно розміщені у фінансових установах, вони перетворюються у грошові інструменти - такі, зокрема, як подорожні чеки, грошові перекази, банківські чеки, облігації, акції. Таке перетворення полегшує вивезення незаконних доходів з країни.

Придбання та продане майна. Коли "відмивач" грошей вміщує їх у придбане майно, останнє згодом може бути перепродано всередині країни або вивезено і продано за кордоном. Це призводить до подвійного результату: ускладнюється пошук "відмивача" грошей і стає складніше знайти і конфіскувати майно.

Електронний переказ фондів є чи не найважливішим з методів розгалуження. Він дає злочинцям такі переваги, як швидкість, дальність, мінімальний контрольований слід і високу анонімність за умов величезного щоденного обсягу переказів.

Переказ грошей на рахунки інших фірм (із фірми "А" у фірму "Б", звідти - у фірму "В" і так далі). Такий переказ, який маскується фіктивними угодами або шляхом самоліквідації фірм, дозволяє доволі ефективно приховувати джерела походження кримінальних фондів.

Наразі для проведення таких операцій велику роль відіграють офшорні зони та інші країни з м'яким податковим режимом і слабо розвинутою системою фінансового контролю.

Інтеграція як фінальна стадія відмивання кримінальних фондів

Інтеграція (integration) - стадія процесу легалізації, безпосередньо направлена на утворення виду законних кримінально одержаних грошам. Після того, як процес розгалуження успішно проведений, "відмивач" грошей має створити ілюзію достовірності при поясненні джерел походження свого багатства. Під час інтеграції відмиті гроші розміщуються у легальну економіку. Таким чином вони входять у банківську систему під видом чесно зароблених доходів. Якщо слід грошей, що відмиваються, не був виявлений на перших двох стадіях, то під час інтеграції розділити законні та незаконні кошти дуже складно. Виявлення кримінальних фондів на стадії інтеграції можливе лише з використанням агентурної роботи.

Нижче наведено огляд відомих методів, що використовуються у процесі інтеграції.

Продаж нерухомості. Існує багато способів продажу нерухомості, які дозволяють повернути відмиті кошти в економіку. Наприклад, нерухомість може бути придбана фіктивною фірмою, яка використовує незаконні гроші. Виручка від подальшого продажу цієї нерухомості вважається вже законно заробленим доходом. Може бути придбаний також бізнес у стадії кризи, щоб утворити видимість того, що його дохід є результатом активної роботи.

Викривлення цін зовнішньоторговельних угод. Цей метод є ефективним для інтеграції незаконних доходів у вітчизняну економіку. Існує, як мінімум, два різновиди таких схем.

Перша пов'язана із завищенням у документах на грошові суми, що ввозяться у країну, з метою виправдання вкладень відповідних сум у банки.

Інша пов'язана із завищенням обсягу експорту. Мета - обґрунтувати одержання відповідних сум із-за кордону.

Угоди із заниженням ціни. У якості прикладу можна привести операції з нерухомістю. Придбавається будівля за заниженою ціною. Різниця доплачується "брудними" грошима. Після цього імітується ремонт і об'єкт продається за більш високою ціною. В результаті формується ззовні легальний дохід. Подібні за змістом операції проводяться з акціями за умовами ринкових цін.

Угоди із завищенням цін. Розповсюджені у біржовому обороті, в операціях з мистецькими творами, на аукціонах. Речі, вартість яких можна визначити лише умовно, оціночно, продаються за дуже високою ціною. У результаті формується високий реальний дохід.

Трансферпрайсінг. Розповсюджений в експортно-імпортних операціях. Укладаються дві угоди - реальна і фіктивна (із завищеною сумою угоди). За фіктивною угодою гроші переказуються фірмі-посереднику, зазвичай застрахованій в офшорній зоні. Різниця між реальною та фіктивною ціною лишається на рахунку цієї фірми у якості доходу.

Використання банківських рахунків іноземного або спільного підприємства. Основна мета - маніпулювання грошима у вигляді надання позик, оплати акредитивів, сплати гонорару за консультації, читання лекцій, виконання платежів за фіктивними договорами або за фіктивні послуги, виплата заробітної плати або комісійних окремим особам або компаніям.

Депонування готівки на банківському рахунку фірми. Мета - надання грошам вигляду доходів від продажів.

Підставні компанії та фіктивні кредити. Фонди грошових коштів, що мають злочинне походження, можуть бути представлені як законно одержані шляхом надання їм вигляду позикових коштів. Кредитором виступає формально незалежна, але фактично контрольована злочинцем компанія. Вона може бути реально існуючою або фіктивною. Такі компанії зазвичай утворюються у тих країнах, де закони охороняють інтереси корпорацій. Побічним результатом такої схеми є зменшення оподатковуваної бази за рахунок віднесення суми відсотків на витрати.

Деякі сучасні тенденції і модифікації у відмиванні грошей. Схема організації, що займається відмиванням грошей. На думку фахівців ФАТФ, структура організацій, що відмивають гроші, є досить стандартною і складається із наступних елементів:

- "фронт-компанії" - компанії, що безпосередньо ведуть нелегальний бізнес і одержують дохід, який згодом часто змішується з доходом із законних джерел і підлягає легалізації;

- "компанії покриття" - офіційно неприбутковий або низькоприбутковий бізнес, метою існування якого є приховування справжнього джерела походження кримінального фонду;

- нелегальна система грошових переказів дозволяє віддалити фонд від місця його походження. Система нелегальних грошових переказів культивується вихідцями з арабських країн, країн Близького та Далекого Сходу. Ці системи мають відповідні назви: "хавала" від арабського "переказ", "ханзі", "фей чин";

- довірені особи - члени родини, друзі або просто знайомі, яким довіряють і які не викликають підозри. З їх допомогою відбувається безпосереднє розміщення готівки у легальну фінансову систему.

Використання золота і банківських металів для відмивання грошей. Експерти ФАТФ визнають активізацію діяльності "відмивачів" на ринку золота та інших банківських металів. Золото вельми зручний для них інструмент: при відносно невеликих обсягах його вартість досить висока і майже не змінюється по регіонах.

Найпростіший спосіб використання золота злочинцями - просте його скуповування за рахунок коштів кримінального фонду. У більшості країн світу при купівлі золотих злитків або прикрас не передбачена ідентифікація клієнта, тотожна ідентифікації при фінансових трансакціях.

Крім того, золото може бути об'єктом для застосування усього арсеналу методів розміщення і розгалуження кримінального фонду - від міжнародних переказів до утворення фіктивного паперового сліду.

Використання алмазів для відмивання грошей. ФАТФ переглянула своє відношення до ринку алмазів і вважає його потенційно небезпечним в контексті відмивання незаконних доходів.

Алмази видобувають в обмеженій кількості у кількох регіонах світу: Південна Африка, Австралія, Канада та Росія. Центри алмазної торгівлі склались історично і їх теж не дуже багато: Антверпен, Нью-Йорк, Тель-Авів. Процес видобутку та обробки алмазів обставлений процедурами безпеки. Тим не менше, експерти вважають, що від 5 до 10% добутих алмазів "губляться". Саме ці втрати є джерелом фінансування повстанських армій, озброєних та терористичних угруповань. Найбільш розповсюджені в

Україні методи відмивання брудних коштів

Україна зі свого боку приєдналась до усіх міжнародних конвенцій, які тим або іншим чином стосуються відмивання грошей, що зобов'язує добросовісно виконувати процедури фінансового моніторингу та ідентифікації на усіх рівнях - від державного до рівня суб'єктів

господарювання.

За даними Державного департаменту фінансового моніторингу в Україні найпоширенішими є наступні методи відмивання брудних капіталів:

операції з банківськими металами;

операції з цінними паперами;

операції з нерухомістю;

операції з використанням підроблених або загублених (вкрадених) документів;

операції з використанням грошей, незаконно отриманих з бюджету (у тому числі через відшкодування податку на додану вартість). На підставі одержаних від суб'єктів первинного фінансового моніторингу даних Державний комітет фінансового моніторингу виділив наступні елементарні схеми відмивання брудних коштів:

- 1) фіктивний роздрібний продаж товарів, надання послуг;
- 2) фальсифікація рахунків за отримані товари, надані послуги;
- 3) фіктивний програш у сфері грального бізнесу;
- 4) фіктивні операції у сфері страхування;
- 5) спекулятивні операції у сфері цінних паперів;
- 6) спекулятивні операції у сфері торгівлі нерухомістю;
- 7) відмивання коштів за допомогою депозитних сертифікатів на пред'явника;
- 8) операції з реалізації матеріальних цінностей, здобутих злочинним шляхом";
- 9) операції з викраденими (втраченими) кредитними картками;
- 10) продаж товарів, надання послуг через підставну фірму;
- 11) фіктивний експорт товарів з метою відшкодування заборгованості з ПДВ;
- 12) операції з вивезенням фізичною особою-резидентом брудних коштів за кордон;
- 13) операції з переведення фізичною особою-нерезидентом брудних коштів за кордон;
- 14) фіктивний контракт з переведенням брудних коштів за кордон;
- 15) кредитування під заставу брудних коштів, розміщених на депозиті;
- 16) кредитування під забезпечення брудними коштами у формі поручництва;
- 17) операції з використанням доціміляції векселя;
- 18) операції з використанням векселя;
- 19) операції з використанням платіжних карток;
- 20) спекулятивні експортні товарні операції.

Висновки. За оцінками МВФ, у глобальному вимірі обсяг брудних

грошей, що відмиваються у світі щорічно становить від 2 до 5% світового ВВП (або від 600 млрд. до 1,5 трлн.дол.США) кошти, які щороку сплачуються західними компаніями на хабарі оцінюються на рівні 80 млрд. дол. США [6, с.21] безумовно такі зловживання можуть загрожувати нормальному розвитку фінансових ринків через непрозорість структури власності можливі маніпуляції, бути інструментом для відмивання брудних коштів і гальмувати розслідування справ пов'язаних з корупцією. Як показує аналіз, ці ризики є особливо значними, якщо корпоративні юридичні особи розташовані в офшорних фінансових центрах.

Найбільш принциповим документом, що заклав міжнародні банківські стандарти, стали рекомендації Базельського комітету банківського нагляду – так звана політика „знай свого клієнта”. Підходи, що закладені в цьому документі не обмежуються запобіганням відмиванню грошей, а логічно пов'язані з завданнями прудеційного регулювання. Програма ідентифікації банками клієнтів повинна включати наступні ключові елементи:

- політику прийняття нових клієнтів;
- встановлення особи клієнта;
- постійний моніторинг рахунків клієнтів, що характеризуються підвищеним рівнем ризику;
- управління ризиками.

Українська система фінансового моніторингу не є ефективною з точки зору інформації, яка безпосередньо надходить до уповноваженого органу. Безумовно, що постійним питанням для органу влади, який отримує звіти про трансакції, є пошук можливості оброблення дедалі зростаючої кількості звітів визначеним колом аналітичного персоналу. Одним з таких способів може бути встановлення такого механізму звітування, в процесі якого виокремлювалась би інформація яка з найбільшою ймовірністю свідчить про можливе „відмивання” грошей. Встановлення такої системи можливо також у рамках парадигми „ідеальної” моделі звітування про трансакції, яка спрямована на виокремлення за допомогою досвіду осіб, які здійснюють звітування, найбільш важливої та корисної інформації. Відповідно до ідеальної моделі суб'єкти звітування мають надавати інформацію про всі трансакції, які відповідають формальним умовам, та звертати додаткову увагу на підозрілі трансакції.

Для належного досягнення тих цілей, що закладені в Законі про запобігання відмиванню грошей, до системи фінансового моніторингу в Україні необхідно внести також зміни щодо зобов'язання до уповноваженого органу укладати періодичний каталог підозрілих операцій та ознак підозрілості та запровадити механізм надання оперативної інформації суб'єктам первинного моніторингу.

Література:

1. Закон України „Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів одержаних злочинним шляхом” [текст]. / № 249-IV. 28.11.2002р. // Офіційний вісник України. – 2003. № 7 с. 5-8. – 4895пр.
2. Методичні рекомендації з питань розробки банками України програм з метою протидії легалізації (відмивання) грошей, отриманих злочинним шляхом [текст]. / Постанова правління НБУ від 30.04.2002р. № 164. // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. Випуск // - К.: НБУ. 2006р. с. 19-26.
3. Про сорок рекомендацій групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей [текст]. / Постанова Кабінету Міністрів України та НБУ від 28.08.2001р. № 1124. // Офіційний вісник України. – 2002. № 8. с.42-50. – 4895пр.
4. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу [текст]. / – Постанова Правління НБУ від 14.05.2003р. №189 // Офіційний вісник нормативно-правових актів з митної справи, фінансів, податків та бухгалтерського обліку. Офіційне видання. Щотижневий журнал. – Київ. Ужгород. 23 червня 2006р. № 26. – с. 38-42.
5. Яковенко О. Застосування у роботі банків стандартів Базельського Комітету щодо ідентифікації клієнтів під час здійснення фінансового моніторингу [текст]. / О.Яковенко // – Фінансовий ринок України. Інформаційно - аналітичний бюлетень. № 2. 2003.- с.21-24.
6. Васильченко З., Васильченко І. Моделювання інтегрального показника економічної безпеки банку [текст]. / З. Васильченко, І. Васильченко // – Банківська справа. № 5-6. – 2006, с. 44-57. – 1500пр. – ISSN № 1605–2005.
7. Еймонт А. Перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності [текст]. // – Фінансовий ринок України. Інформаційно – аналітичний бюлетень. № 8, 2005. с.22-26.
8. Міщенко В. Удосконалення корпоративного управління в банківській сфері [текст]. / В. Міщенко // Банківська справа. № 2. 2006. с. 13-25. – 1500пр. – ISSN 1605 – 2005.